

УДК 34
3-12

Рекомендовано до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол від 27.06.2024 № 10).

З-12 Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 черв. 2024 р.). Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 138 с.

Збірник конференції містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення» (21.06.2024), у роботі якої взяли участь представники закладів вищої освіти, наукових установ, правоохоронних органів, недержавних установ України та іноземних держав.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна АЛФЬОРОВА**; канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**; докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**; канд. юрид. наук, доц. **Станіслав ЧЕРНОП'ЯТОВ**; **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*).

ISBN 978-966-981-927-7

© ВВПЗ ДГУ, 2024
© Автори, 2024

вчиненого футболними вболівальниками. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 321–324.

5. Степанюк Р. Л. Запобігання злочинам у бюджетній сфері України: криміналістичний аспект. *Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 5 жовт. 2012 р.). Харків: ХНУВС, 2012. С. 519–523.

6. Чаплинська Ю. А. Організаційне забезпечення проведення допиту. *Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії і практики*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 221–224.

Кириченко О. В.

доктор юридичних наук, професор
ректор

Дніпровського гуманітарного університету
ORCID 0000-0002-2046-9522

Вакуленко А. Е.

доктор філософії в галузі права
співробітник Департаменту патрульної
поліції м. Запоріжжя

ORCID 0000-0002-5929-5793

**КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ВИДИ
СПРИЯННЯ ГРОМАДЯН ОПЕРАТИВНИМ ПІДРОЗДІЛАМ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ**

Своєчасне виявлення, документування та запобігання кримінально протиправним діям, а також встановлення осіб, які їх вчинили, та ефективне розслідування по кримінальним провадженням не можливо без використання допомоги громадян оперативними підрозділами правоохоронних органів.

Виходячи з того, що сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням – це гласна або негласна участь громадян за їх згодою на платній або безоплатній основі у наданні допомоги оперативним підрозділам шляхом здійснення певних дій, спрямованих на вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) та кримінального судочинства [1, с. 239], можна виділити такі види сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням, як гласне і негласне, а критерієм класифікації виступає ступінь гласності.

Особливого значення гласного сприяння громадян оперативним підрозділам набуває під час оперативно-розшукового запобігання

кримінальним правопорушенням, яке визначається як діяльність оперативних підрозділів правоохоронних органів, яка спрямована на своєчасне виявлення та усунення (нейтралізацію) причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, а також недопущення вчинення їх на різних стадіях кримінально протиправної поведінки за допомогою як гласних, так і негласних оперативно-розшукових сил, засобів та методів [2, с. 319].

Невід'ємною частиною оперативно-розшукового запобігання є оперативно-розшукова профілактика, тобто діяльність оперативних підрозділів правоохоронних органів, яка спрямована на недопущення вчинення кримінальних правопорушень, а також своєчасне виявлення та усунення (нейтралізацію) причин і умов, що сприяють їх вчиненню [3, с. 206].

Профілактична діяльність здійснюється ще до вчинення кримінально протиправного діяння. Саме за допомогою реалізації принципу взаємодії оперативних підрозділів з органами державної влади і населенням можливо здійснювати профілактику кримінальних правопорушень, впливати на нейтралізацію чинників, які сприяють їх вчиненню.

Особливого значення набуває така взаємодія під час попередження та припинення кримінально протиправних проявів, яка виражається у гласній допомозі оперативним підрозділам у недопущенні вчиненні кримінальних правопорушень на різних стадіях кримінально протиправної поведінки. Така допомога може виражатися у виявленні осіб, які мають намір вчинити кримінальне правопорушення, та проведенні з ними виховних заходів; в участі у проведенні оперативно-розшукових заходів з метою документування кримінально протиправних дій; у наданні допомоги правоохоронним органам щодо недопущення вчинення кримінального правопорушення на стадії готування чи замаху та затримання злочинця [4, с. 311].

Негласне сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням слід розглядати як приховану, таємну, невідому для інших допомогу громадян для виконання завдань ОРД та кримінального судочинства. Таке сприяння може виражатися у наданні оперативно значущої інформації оперативним підрозділам, участі у проведенні негласних пошукових та оперативно-розшукових заходах, а також негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД).

Різновидом гласного і негласного сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням є анонімне сприяння, яке, як зазначили В. І. Отрудько та Є. Ю. Бузоверя, здійснюється шляхом надання оперативному підрозділу інформації, коли джерело не бажає розкривати своє ім'я і брати участь у подальших оперативно-розшукових заходах або процесуальних діях правоохоронного органу [5, с. 228].

Наприклад, відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її

трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання, визначається як викривач [6].

Категорія «викривачів» запроваджена для виявлення можливих фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою. Але інститут викривачів відсутній в ОРД та негласної роботи під час досудового розслідування оперативних підрозділів правоохоронних органів, діяльність яких спрямована на протидію іншим видам кримінальних правопорушень.

Допомога представників громадськості оперативним підрозділам у протидії злочинності, яка може бути постійною або разовою, є специфічною формою реалізації громадянами України свого конституційного обов'язку. На наш погляд, більш вдалою є визначення цього виду сприяння як короткострокове, яке характеризується їхньою незначною тривалістю, та довгострокове, яке здійснюється протягом значного періоду. До короткострокового сприяння ми відносимо й разовий контакт з працівником оперативного підрозділу.

На наш погляд, ці види сприяння слід класифікувати за такою ознакою, як за часом сприяння оперативним підрозділам. Короткострокові відносини встановлюються з метою виконання окремих оперативно-службових завдань, проведенні цільових пошукових та оперативно-розшукових заходів (або НСРД), а також отримання оперативно значущої інформації. Отримання оперативно значущої інформації за своїм характером може бути багаторазовими і, як правило, така інформація надходить від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво.

Час сприяння громадян оперативним підрозділам залежить від необхідності співпрацювати з конкретною особою для виконання певних оперативно-службових завдань, бажання цієї особи, що обумовлено її мотивацією тощо. Слід зазначити, що кількісний і якісний рівень запобігання та розкриття кримінальних правопорушень прямо залежить від розуміння населення необхідності взаємодії із правоохоронними органами [7, с. 294]. Основними мотивами такої співпраці є патріотизм та усвідомлення свого обов'язку протидіяти злочинності, а також матеріальна чи інша особиста зацікавленість [8, с. 248]

За рівнем сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням виділяють просте і складне сприяння. Під час простого сприяння громадян з оперативними підрозділами надається допомога особами, які не співробітничать з оперативними підрозділами на конфіденційній основі, і навпаки, під час складного сприяння громадяни співробітничать з оперативними підрозділами на конфіденційній основі.

У теорії ОРД за ступенем участі виділяють безпосереднє і опосередковане сприяння громадян оперативним підрозділам.

Безпосереднє сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням передбачає встановлення прямих контактів між оперативним підрозділом та громадянином з метою виконання завдань ОРД та кримінального судочинства. Це збір інформації, створення обстановки або умов, що полегшують оперативним підрозділам досягнення поставлених перед ними цілей, надання послуг тощо.

Опосередковане сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням передбачає поширення інформації або надання послуг без прямих контактів громадян з оперативними підрозділами. Наприклад, інформація може поширюватися через засоби масової інформації, інформаційно-телекомунікаційні технології, через інших осіб, тощо. Як зазначив О. Л. Христов, сприяння представника громадськості може бути й без особистої участі, наприклад надання необхідних для виконання завдань матеріальних, технічних чи інших ресурсів або доступу до камер відеоспостереження для інтеграції у єдиний безпековий портал (на сьогодні це «Безпечне місто»), надання інформації-відповіді на запит та інше [9, с. 308-309].

На наш погляд, сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням слід класифікувати залежно від завдань ОРД та кримінального судочинства. Слід зазначити, що завданнями ОРД є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підбивну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [10], а завданнями кримінального судочинства – захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [11].

Крім того, сприяння громадян оперативним підрозділам під час протидії кримінальним правопорушенням слід класифікувати залежно від видів кримінальних правопорушень. Наприклад, сприяння громадян оперативним підрозділам Національної поліції України під час протидії корупційним кримінальним правопорушенням – це процес, який пов'язаний із залученням оперативними підрозділами громадян до виконання завдань щодо виявлення і запобігання корупційним кримінальним правопорушенням, виявлення осіб, причетних до їх вчинення, сприяння розслідуванню цієї категорії кримінальних правопорушень. Кінцевим результатом використання громадян

є отримання оперативними підрозділами оперативно значущої інформації про готування або вчинення кримінально протиправних дій, які підпадають під ознаки корупційних кримінальних правопорушень, та проведення (сприяння проведенню) окремих пошукових та оперативно-розшукових заходів, а також негласних слідчих (розшукових) дій [12, с. 94-95].

Таким чином, критеріями класифікації сприяння громадян оперативним підрозділам правоохоронних органів на види є: за рівнем сприяння (просте і складне); за ступенем гласності (гласне і негласне); за ступенем участі (безпосереднє і опосередковане); за часом (короткострокове і довготривале); залежно від завдань ОРД та кримінального судочинства; залежно від видів кримінальних правопорушень.

Наприкінці слід зазначити, що на сьогодні існує необхідність щодо закріплення видів сприяння громадян оперативним підрозділам в нормах оперативно-розшукового законодавства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вакуленко А. Е. Теоретичний аналіз проблеми визначення сприяння громадян оперативним підрозділам Національної поліції України під час протидії кримінальним правопорушенням. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2023. № 6(20) 2023. С. 234–240.

2. Кириченко О. В. Категоріально-понятійний апарат у сфері оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. № 2 (вид. 2). С. 315–320.

3. Кириченко О. В., Шевченко О. А. Оперативно-розшукова профілактика злочинів як вид діяльності ОВС України. *Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС*. 2009. № 2. С. 199–206.

4. Хмеленко В. В. Щодо змісту принципу оперативно-розшукового запобігання злочинам «взаємодія з органами державної влади та населенням». *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доповіді Міжн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 листоп. 2013 р.)*. Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2013. С. 310–311.

5. Отрудько В. І., Бузоверя Є. Ю. Поняття, сутність та форми сприяння громадян підрозділам кримінальної поліції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. Ч. 3. С. 225–229.

6. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

7. Обшалов С. В., Дараган В. В. Психологічне забезпечення використання конфіденційної допомоги громадян під час попередження та розкриття умисних вбивств. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2023. № 6(20) 2023. С. 289–296.

8. Кириченко О. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією: проблема теорії та практики : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 428 с.

9. Христов О. Л. Теоретико-прикладні засади організації використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час оперативно-розшукової протидії злочинності. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2023. № 6(20) 2023. С. 305–313.

10. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 15.01.2023).

11. Гетьман А. Науково-практичний коментар нового Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://uport.inf.ua/stattya-zavdannya-kriminalnogo-50291.html> (дата звернення: 18.02.2020).

12. Кириченко О. В., Вакуленко А. Е. Сприяння громадян оперативним підрозділам Національної поліції України під час протидії корупційним кримінальним правопорушенням. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спеціальний випуск. С. 91–95.

Клепка Д. І.

кандидат юридичних наук,
старша наукова співробітниця відділу
дослідження проблем кримінального процесу
та судоустрою
Науково-дослідний інститут вивчення проблем
злочинності імені академіка В.В. Сташиса
Національної академії правових наук України
ORCID 0000-0001-8423-4581

ДО ПИТАННЯ ПОДАВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ДО СУДУ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

Стрімке запровадження цифрових технологій у сферу кримінального судочинства зумовило виникнення нових форм процесуальної комунікації з судами. Вже декілька років поспіль доволі популярною формою спрямування процесуальних документів до суду є надсилання їх в електронній формі. Однак варто звернути увагу на кілька принципових питань у цьому контексті.

По-перше, поштовхом до формування практики спрямування процесуальних документів в електронній формі до суду стало запровадження в національному кримінальному провадженні Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС). Зокрема у пункті 111 розділу V «Перехідні положення» Положення про ЄСІТС визначено, що до початку функціонування всіх підсистем (модулів) ЄСІТС процесуальні та інші